

Copyright © 2023 Elio Guerriero Pubblicato in accordo con Piergiorgio Nicolaz-
zini Literary Agency (PNLA)

© 2023 Mondadori Libri S.p.A., Milano

© 2023, Galaxia Gutenberg, pentru versiunea în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BENEDICT XVI, PAPĂ

Ce este creștinismul: un testament spiritual / Benedict al XVI-lea;
ed. îngrij. de Elio Guerriero și Georg Gänswein; trad. din lb. italiană de
Monica Broșteanu și Francisca Băltăceanu. – Târgu Lăpuș:

Galaxia Gutenberg, 2023

ISBN 978-630-6586-54-7

I. Guerriero, Elio (ed.)

II. Gänswein, Georg (ed.)

III. Broșteanu, Monica (trad.)

2

www.galaxiagutenberg.ro

Editura Galaxia Gutenberg

435600 Târgu-Lăpuș, str. Florilor, nr. 11

Mobil: 0723-377599, 0733-979383

E-mail: contact@galaxiagutenberg.ro

PRINTED IN ROMANIA

Această carte este protejată prin copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

BENEDICT AL XVI-LEA

CE ESTE CREȘTINISMUL

Un testament spiritual

Ediție îngrijită de
Elio Guerriero și Georg Gänswein

Postfață de **PS Mihai Frățilă**

Traducerea din limba italiană de
Monica Broșteanu și Francisca Băltăceanu

Galaxia Gutenberg

2023

De același autor,
la Galaxia Gutenberg:

Isus din Nazaret

De la intrarea în Ierusalim la Înviere

Viața mea

Memorii

Spiritul Liturghiei

O introducere

Cuvântul lui Dumnezeu

Scriptură – Tradiție – Magisteriu

Despre creație și cădere

Omilii

Dragii mei preoți

Strălucirea lui Dumnezeu în zilele noastre

Meditații la anul liturgic

Principiile moralei creștine

(împreună cu Hans Urs von Balthasar și Heinz Schürmann)

Despre conștiință

CUPRINS

Cuvânt înainte de <i>Elio Guerriero</i>	7
Prefață.....	10
I. RELIGIILE ȘI CREDINȚA CREȘTINĂ	15
Iubirea la originea misiunii	17
Ce este religia	24
II. ELEMENTE FUNDAMENTALE ALE CREDINȚEI CREȘTINE	31
Monoteism și toleranță	33
Dialogul creștino-islamic	48
Muzică și liturgie	52
Teologia liturghiei	57
III. EVREI ȘI CREȘTINI ÎN DIALOG	59
Harul și chemarea fără întoarcere	
Observații la tratatul <i>De Iudaeis</i>	60
Benedict al XVI-lea – Arie Folger	
Schimb epistolar august-septembrie 2018	91
IV. TEME DE TEOLOGIE DOGMATICĂ	100
Credința nu este o idee, ci viață	102
Preoția catolică	115
Semnificația împărtășaniei	146

V. TEME DE TEOLOGIE MORALĂ	167
Biserica și scandalul abuzurilor sexuale	169
VI. CONTRIBUȚII OCAZIONALE.....	189
Comisia teologică internațională	191
O sută de ani de la nașterea Sfântului Ioan Paul al II-lea	199
Șaptezeci și cinci de ani de la moartea părintelui iezuit Alfred Delp	206
Tăcerea lui e și felul lui de a se exprima	209
Postfață de PS Mihai Frățilă	216
Anexă: Lista cronologică a traducerilor în limba română din opera lui Joseph Ratzinger/Papa Benedict XVI	219

CUVÂNT ÎNAINTE

de Elio Guerriero

În 2019 am îngrijit publicarea unui volum intitulat *Evrei și creștini*¹, în care puneam la dispoziția cititorilor italieni articolul papei Benedict, *Grazia e chiamata senza pentimento* („Harul și chemarea fără întoarcere”), urmat de un schimb epistolar între rabinul șef al Vienei, Arie Folger, și papa emerit. Căci, în mod ciudat, articolul lui Ratzinger, definit de către unii teologi catolici de limbă germană ca un pericol pentru dialogul dintre evrei și creștini, era apărut de rabinul șef al Vienei și de alți reprezentanți ai evreilor, italieni și străini.

Publicarea a avut un efect bun pentru dialog, într-atât încât, la prezentarea acestei lucrări care a avut loc la Universitatea Lateran, erau prezenți Arie Folger, Riccardo Di Segni, rabinul-șef al Romei, și Renzo Gattegna, președinte al Uniunii comunităților evreiești italiene. Pozitivă a fost și difuzarea cărții în Italia și au existat și ediții în străinătate.

Încurajat de acest precedent, în cadrul unei întâlniri în care îl puneam la curent cu evenimentele, am îndrăznit să-i cer papei emerit: „De ce să nu fie adunate într-un volum și publicate laolaltă texte scrise după demisia Sanctității voastre?” Potrivit unui obicei pe care îl cunoșteam de ceva vreme, papa Benedict a răspuns că se va gândi. Am aflat mai apoi că

¹ Benedetto XVI in dialogo con il rabbino Arie Folger, *Ebrei e cristiani*, a cura di Elio Guerriero, Cinisello Balsamo, San Paolo, 2019.

IUBIREA LA ORIGINEA MISIUNII *

Aș vrea în primul rând să adresez cele mai calde mulțumiri Rectorului și autorităților academice ale Universității Pontificale Urbaniana, oficialităților și reprezentanților studenților pentru propunerea lor ca aula magna ce a fost reconstruită să primească numele meu. Aș vrea să-i mulțumesc în mod deosebit Marelui Cancelar al Universității, cardinalul Fernando Filoni, pentru că a acceptat această inițiativă. E motiv de mare bucurie pentru mine să fiu astfel prezent la lucrările Universității Pontificale Urbaniana.

În cursul diferitelor vizite pe care le-am putut face în calitate de prefect al Congregației pentru Doctrina Credenței, am rămas întotdeauna impresionat de atmosfera de universalitate pe care o respiră cei din această Universitate, în care tineri proveniți practic din toate țările lumii se pregătesc pentru a sluji Evanghelia în lumea contemporană. Văd și astăzi cu ochii minții, în fața mea, în aula restaurată, o comunitate alcătuită din atâția tineri, care ne fac să percepem în mod viu uimitoarea realitate a Bisericii catolice.

„Catolică”: acest atribut al Bisericii, care face parte din mărturisirea de credință din cele mai vechi timpuri, are în el ceva ce ține de Rusalii. Ne amintește că Biserica lui Isus

* Acest mesaj a fost citit cu ocazia inaugurării aulei magna de la universitatea Urbaniana, reconstruită și pusă sub numele lui Benedict al XVI-lea la 21 octombrie 2014.

Cristos nu a fost niciodată pentru un singur popor sau pentru o singură cultură, ci de la început a fost destinată omenirii întregi. Ultimele cuvinte pe care le-a rostit Isus către ucenicii săi au fost: „Faceți ucenici din toate popoarele” (Mt 28,19). Iar la Rusalii apostolii au vorbit în toate limbile, putând manifesta în acest fel, prin puterea Duhului Sfânt, înțelegerea cuprindere a credinței lor.

De atunci Biserica a sporit cu adevărat în toate continentele. Prezența voastră, dragi studenți și studenți, oglindește chipul universal al Bisericii. Profetul Zaharia vestise o împărăție mesianică întinsă de la o mare la alta și care avea să fie o împărăție a păcii (Zah 9,9-10). Și, într-adevăr, oriunde se celebrează Euharistia și oamenii, prin Domnul, devin împreună un singur trup, este prezentă întrucâtva acea pace pe care Isus Cristos făgăduise să o dea ucenicilor săi. Voi, dragi prieteni, sunteți colaboratorii acestei păci care, într-o lume sfâșiată și violentă, devine tot mai urgent de edificat și de păstrat. De aceea e atât de importantă munca Universității voastre, în care voiți să învățați să-l cunoașteți pe Isus Cristos mai îndeaproape ca să puteți deveni martori ai lui.

Domnul Înviat i-a însărcinat pe apostolii săi și, prin ei, pe ucenicii din toate timpurile, să-i ducă până la capătul pământului cuvântul și să-i facă pe oameni ucenici ai lui. Conciliul Vatican II, reluând, în decretul *Ad gentes*, o tradiție prezentă în toate veacurile, a pus în lumină motivele profunde ale acestei îndatoriri misionare și a încredințat-o astfel cu reînnoită putere Bisericii de azi.

Dar mai are ea într-adevăr rost? se întrebă mulți, înăuntrul și în afara Bisericii. Misiunea este oare cu adevărat actuală? Nu s-ar cuveni mai degrabă să se organizeze un dialog între religii, ca ele să slujească împreună cauza păcii în

lume? Întrebarea de sens contrar este: oare dialogul poate înlocui misiunea? Astăzi mulți sunt de părere că religiile ar trebui să se respecte reciproc și, în dialogul dintre ele, să devină o forță comună a păcii. În acest mod de a gândi, se pornește de cele mai multe ori de la presupunerea că diversele religii sunt variante ale uneia și aceleiași realități, că „religie” ar fi genul proximal, care îmbracă forme diferite potrivit diferitelor culturi, dar exprimă totuși aceeași realitate. Problema adevărului, cea care la origine i-a pus în mișcare pe creștini mai mult decât orice altceva, e pusă aici în paranteză. Se presupune că adevărul autentic despre Dumnezeu ar fi, în ultimă analiză, de neatins și că cel mult se poate înfățișa ceea ce e negrăit doar cu ajutorul unei diversități de simboluri. Această renunțare la adevăr pare realistă și de folos pentru pacea dintre religiile lumii. Însă ea e totuși ucigătoare pentru credință. Într-adevăr, credința își pierde caracterul constrângător și seriozitatea, dacă totul se reduce la simboluri în fond interschimbabile, în stare să trimită doar de departe la misterul inaccesibil al dumnezeirii.

Dragi prieteni, vedeți că problema misiunii ne pune nu doar în fața întrebărilor fundamentale ale credinței, ci și în fața întrebării ce este omul. În contextul unei scurte alocuțiuni de salut, nu se poate, desigur încerca o analiză exhaustivă a acestei problematice. Aș vrea, totuși, să sugerez măcar direcția în care ar trebui să se îndrepte gândul nostru. O fac pornind din două puncte diferite.

1) Părerea larg răspândită este că religiile stau, ca să spunem așa, una lângă alta, precum continentele și țările pe hartă. Dar nu așa stau lucrurile. Religiile se află în mișcare la nivel istoric, așa cum în mișcare sunt și popoarele și culturile. Există religii în așteptare. Religiile tribale sunt de acest tip: își au momentul lor istoric și totuși sunt în așteptarea unei întâlniri mai mărețe care să le ducă la plinătate. Noi, în calitate de creștini, suntem convinși că ele așteaptă în tăcere întâlnirea cu Isus Cristos, așteaptă lumina ce vine de la El, care singură le poate duce în mod complet la adevărul lor. Iar Cristos le așteaptă. Întâlnirea cu El nu e năvălirea unui străin care le distruge propria cultură și istorie. Dimpotrivă, e intrarea în ceva mai mare, spre care ele se află în mers. Ca atare, această întâlnire e întotdeauna și purificare și maturizare. De altfel, întâlnirea este întotdeauna reciprocă. Cristos așteaptă istoria lor, înțelepciunea lor, viziunea lor asupra lucrurilor. Astăzi vedem tot mai limpede încă un aspect: în vreme ce în țările istoriei sale mari creștinismul a obosit în multe privințe și unele ramuri ale marelui copac crescut din grăunțele de muștar al Evangheliei s-au uscat și cad la pământ, din întâlnirea cu Cristos a religiilor în așteptare izvorăște o nouă viață. Acolo unde la început era doar oboseală, se manifestă și aduc bucurie noi dimensiuni ale credinței.

2) Religia în sine nu e un fenomen unitar. În ea se disting întotdeauna mai multe dimensiuni. Pe de o parte este măreția tinderii ei, dincolo de lume, către Dumnezeu veșnic. Dar, pe de altă parte, se află în ea elemente provenite din istoria oamenilor și din practica lor religioasă. În care se pot

găsi, categoric, lucruri frumoase și nobile, dar și josnice și distructive, acolo unde egoismul omului s-a înstăpânit asupra religiei și a transformat-o dintr-o deschidere într-o închidere în spațiul propriu. De aceea, religia nu e niciodată un fenomen doar pozitiv sau doar negativ: în ea ambele aspecte sunt amestecate. La începuturile sale, misiunea creștină a perceput foarte puternic mai ales elementele negative ale religiilor păgâne cu care s-a confruntat. Din acest motiv, vestirea creștină a fost într-un prim moment extrem de critică față de religie. Numai depășind tradițiile acestora, pe care în parte le considera chiar demonice, credința își putea desfășura puterea înnoitoare. Pe baza unor elemente de acest gen teologul evanghelic Karl Barth a pus în opoziție religia și credința, judecând-o pe cea dintâi într-un mod absolut negativ drept comportament arbitrar al omului care încearcă, pornind de la sine, să-l prindă pe Dumnezeu. Dietrich Bonhoeffer a adoptat această perspectivă pronunțându-se în favoarea unui creștinism „fără religie”. E vorba, fără îndoială, de o viziune unilaterală ce nu poate fi acceptată. Totuși este corectă afirmația că orice religie, pentru a rămâne pe calea cea dreaptă, trebuie să fie în același timp critică față de religie. E limpede că acest lucru e valabil pentru credința creștină, încă de la originile sale și în temeiul naturii sale. E lucru de la sine înțeles: credința creștină trebuie să dezvolte iarăși și iarăși o astfel de critică puternică și cu privire la propria ei istorie religioasă. Pentru noi, creștinii, Isus Cristos este *Logos*-ul lui Dumnezeu, lumina care ne ajută să distingem între natura religiei și distorsiunea ei.

3) În vremea noastră devine tot mai puternic glasul acelor care vor să ne convingă că religia ca atare e depășită. Numai rațiunea critică ar trebui să călăuzească acțiunea

omului. În spatele unor astfel de concepții stă convingerea că, odată cu gândirea pozitivistă, rațiunea în toată puritatea ei s-a înstăpânit în mod definitiv. În realitate, și acest mod de a gândi și de a trăi e condiționat istoric și e legat de anumite culturi istorice. A considera acest mod de a gândi drept singurul valabil duce la micșorarea omului, lipsindu-l de dimensiuni esențiale ale existenței lui. Omul devine mai mic, nu mai mare, atunci când nu mai există spațiu pentru un *ethos* care, în temeiul naturii lui autentice, îl trimite dincolo de pragmatism, când nu mai e spațiu pentru privirea îndreptată către Dumnezeu. Locul propriu al rațiunii pozitive este în marile domenii ale tehnicii și economiei, dar acestea nu epuizează întreaga realitate a omenească. Prin urmare, e de datoria noastră, a celor care credem, să deschidem iarăși porțile care, dincolo de simpla tehnică și de purul pragmatism, conduc la deplina măreție a existenței noastre, la întâlnirea cu Dumnezeu viu.

II

1) Aceste reflecții, poate cam obositoare, vor să arate că și astăzi, într-o lume profund schimbată, rămâne rezonabilă îndatorirea de a le împărtăși celorlalți Evanghelia lui Isus Cristos. Mai este însă și o altă modalitate de a justifica această îndatorire. Bucuria se cere împărtășită. Iubirea se cere împărtășită. Adevărul se cere împărtășit. Cine a primit o mare bucurie nu o poate ține doar pentru sine, ci trebuie să o transmită. Același lucru e valabil și despre darul iubirii și despre darul recunoașterii adevărului care se manifestă. Când Andrei l-a recunoscut pe Cristos nu a putut să nu-i spună fratelui său: „L-am aflat pe Mesia” (*In 1,41*). Iar Filip,

care avusese parte de aceeași întâlnire, n-a putut să nu-i spună lui Natanael că-l aflase pe cel despre care scriseseră Moise și profeții (*In 1,45*). Îl vestim pe Isus Cristos nu pentru a adăuga comunității noastre cât mai mulți membri, și cu atât mai puțin pentru a dobândi putere. Vorbim despre El fiindcă simțim că trebuie să transmitem acea bucurie care ne-a fost dată. Vom fi vestitori credibili ai lui Isus Cristos când îl vom fi întâlnit cu adevărat în adâncul existenței noastre, când, prin întâlnirea cu El, vom fi avut parte de marea experiență a adevărului, a iubirii și a bucuriei.

2) E în natura religiei tensiunea profundă între dăruirea mistică lui Dumnezeu, prin care ne încredințăm lui cu totul, și responsabilitatea pentru aproapele și pentru lumea creată de El. Marta și Maria sunt întotdeauna de nedespărțit, chiar dacă, uneori, accentul poate să cadă când pe una, când pe cealaltă. Punctul de întâlnire dintre cei doi poli este iubirea, prin care atingem, în același timp, pe Dumnezeu și făpturile sale. „Noi am cunoscut și am crezut iubirea” (*1 In 4, 16*): această frază exprimă natura autentică a creștinismului. Iubirea, care se realizează și se oglindește în multe forme în sfinții din toate timpurile, este dovada autentică a adevărului creștinismului.